

עץ החשיבה

מרכז למידה- טיפוח יכולות למידה וזיכרון אצל ילדים

המדריך לפגיון
יזכרתיים לקשיי למידה
שלוות אויט

www.lomdiml.co.il

א/צ/א האב/א

שלומית לויט- מקימת "עץ החשיבה" – מרכז למידה לטיפוח יכולות למידה וזיכרון.

BA בחינוך לקויות למידה, מטפלת ומאבחנת מוסמכת בשיטת ורדי - לטיפול בקשיי למידה ותפקוד.

עוסקת בתחום למעלה מ 10 שנים. עד היום ליוויתי מאות ילדים ומשפחותיהם לקידום בלימודים, לשיפור הקשב והריכוז ובהקניית אסטרטגיות ושיטות למידה וזיכרון המותאמות לכל ילד, ילדה נער או נערה.

אני מאמינה שהפיכת ההתמודדות עם הלימודים לחוויה של סיפוק והצלחה, תורמת לאיכות החיים ולאושרם של הילדים והוריהם.

אני מתייחסת אל קשיי הלמידה כניתנים לעקיפה בדרכים קלות יחסית, ובמקרים רבים כניתנים לפתרון אם הסיוע והתמיכה ניתנים בזמן. למדתי גם שילדים אוהבים ולומדים טוב יותר בסביבה מטפחת המשלבת דיאלוג משותף, משחק והומור וגישה נכונה יכולה לחולל פלאים.

אני מאמינה בטיפוח שורשים של למידה וחשיבה החל מהגילאים הצעירים. שורשים כאלו מונעים התפתחויות קשיים משמעותיים ולקויות בעתיד- או כפי שאני מכנה זו "הוראה מונעת".

השקעה כזו תניב בעתיד את הפירות העסיסיים והמשמחים ביותר- ילדכם.

מקווה שתמצאו במדריך זה עזר רב.

אשמח מאוד להיענות לשאלותיכם ותגובותיכם.

בהצלחה רבה,

שלומית לויט

ליצירת קשר ופרטים נוספים:

אתר: www.lomdiml.co.il

אימייל: shlomitlevit@gmail.com

- האם את נתקלת בקושי לימודי מסוים אצל ילדך?
- האם אתה מתלבט כיצד לסייע לילדתך בדרכים יעילות ובאווירה נעימה?
- האם גם אתם רוצים לשפר את ההישגים של ילדיכם בקלות רבה יותר?

הורה יקרי, גם אתה יכול לקדם את ילדך בקלות!

שלום לכם,

הורים רבים מתמודדים ומתלבטים בנוגע לקשיים בלימודים אצל ילדם. במדריך זה אעמוד על טיבן של כמה סיבות פנייה נפוצות להוראה מתקנת בבית הספר היסודי, ואציג מספר רעיונות לפעילויות לשיפור וקידום הילד/ה שתוכלו ליישם בעצמכם.

ניתן לעבור גם בקישור ישיר לכל אחד מהנושאים:

- מהו ההבדל בין לקויות למידה לקשיי למידה?
- חלק א' - כיף-כפל - איך ללמד את לוח הכפל ביעילות?
- חלק ב' - קשיים בקריאה והבנת הנקרא
- חלק ג' - קשיים בכתב וכתוב
- חלק ד' - קשיים בהתארגנות

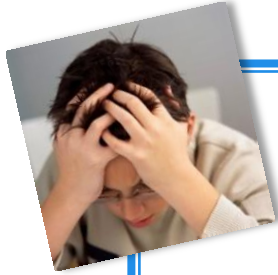
מקווה שתמצאו במדריך עזר רב ושילדכם יעלה על דרך ההצלחה. אשמח מאוד להיענות לשאלותיכם ותגובותיכם.

Shlomitlevit@gmail.com

לומדים וצומחים,

עץ החשיבה

שלומית לויט

מה ההבדל בין לקוי למידה לקשיי למידה?

יש להבחין בין ילדים עם לקויות למידה לכאלו עם קשיי למידה.

הסיבות לאי הצלחתם של ילדים עם קשיי למידה יכולות לנבוע מקצב אישי איטי, אימוץ דרכי למידה לא יעילות, בעיות אישיות, מוטיבציה נמוכה, השפעת המשפחה, פחות הזדמנויות ללמידה או מהוראה שאינה מותאמת לתלמיד.

לקות למידה היא פנימית ויסודית ומקורה בסיבות נוירולוגיות ולכן ביטויי הלקות יישארו, עם זאת גם תלמיד כזה יכול ללמוד לתפקד באופן יעיל למרות הקושי.

בשני המצבים הביטוי החיצוני יכול להיות זהה:

קשיים בלמידה.

לעיתים קרובות התערבות נכונה ובזמן יכולה להביא לתוצאות מעולות בזמן קצר.

שיפור הלמידה בדרך חוויתית ויצירתית יקדם את הילד ויתרום לאיכות החיים של ילדכם ושלכם. אני בטוחה שלאחר יישום הכלים המתאימים לכם תרגישו בשיפורים ובתוצאות גבוהות.

מניסיוני האישי עם תלמידים רבים, מעורבות הורית משדרת לילד אהבה ואכפתיות, ובסופו של דבר הוא מעריך זאת (למרות ה"אוף" בהתחלה).

אזיון ישי אפי נאמאס אף כאן:

- חלק א' - כף-כפל - איך ללמד את לוח הכפל ביעילות?
- חלק ב' - קשיים בקריאה והבנת הנקרא
- חלק ג' - קשיים בכתב וכתב
- חלק ד' - קשיים בהתארגנות

גילק ראשון: כף-כפל

מדוע ואיך לומדים את לוח הכפל?

אין ספק שלוח הכפל שובר שיא באי הנחת שהוא גורם בתקופת הלימודים בבית הספר היסודי בין תלמידים והוריהם. כמה פשוט זה נראה לכאורה, לזכור מקבץ תרגילים כדי שנוכל "לומר אותם כמתוך שינה", וכמה לא פשוט זה לעיתים "לתיק" את מקבץ התרגילים הזה במוחו של ילד בן 10...

והאם צריך בכלל לשנן את לוח הכפל?

אז זהו, שכן.

כל מקצוע המתמטיקה בנוי נדבך על נדבך ולוח הכפל הוא קיר תומך משמעותי. דרושה רהיטות ושליטה חשבונית ואוטומטיות בתרגילי חיבור-חיסור עד 20 ובלוח הכפל כדי להמשיך ולשלוט בחשבון ומתמטיקה. ילדים שאינם שולטים בלוח הכפל גוררים קושי זה זמן רב, קושי מעכב ומתסכל. הם עסוקים בפענוח השברים או המשוואה ולא רואים את המוצא או הפתרון המונח ממש מולם, הקשיים הולכים ונערמים והמחשבון הוא לא בהכרח הפיתרון המושלם. לכן כדאי להשקיע בנושא כבר מבית הספר היסודי (ולחסוך בהמשך הרבה כסף לשיעורים פרטיים...).

לרכישת מיומנות לוח הכפל נדרשות שתי מיומנויות: זיכרון אצל ילדים

1. הכנה המשמאל לימין הכפל- זה נשמע אולי מובן מאליו, אך ילדים צעירים רבים (בעיקר בכיתות ב-ג) אינם מבינים את מושג הכפל כ"פעמים" לאשורו. ילד המתקשה בפתרון בעיה מילולית הקשורה בכפל- כנראה שאינו מבין לעומק את משמעות הכפל.

לשם כך נדרשות המחשבות- ראשית כל עם חפצים, ולאחר מכן בעזרת ציורים. שיחה מתמטית בבית יכול להתקיים סביב:

- חלוקת סכום למשל- כמה זוגות סכום חילקנו ליד שש צלחות? מהו תרגיל הכפל המתאים?

- כמה כסאות יש מכל צד של שולחן האוכל? מהו תרגיל הכפל המתאים?

- כמה גלגלים יש לארבע מכוניות במגרש החניה?

- כמה עלי כותרת יש בארבעה פרחי כלנית עם חמישה עלי כל פרח?

אפשר לצלם חפצים לפי תרגילים.

כדאי להשתמש במונח "פעמים" שוב ושוב ושוב.

2. **עיון** - השלב הבא שמגיע רק אחרי הבנת משמעות הכפלית הוא שלב השינון. ילד המחשב תרגילים בעזרת אסטרטגיות של דילוגים, או באסטרטגיה גבוהה יותר- חישוב מתרגיל קרוב יותר - מבין כבר את משמעות הכפל ובשל דיו לשלב השינון ו"התיק" לזיכרון. מה החידוש בשינון, בוודאי תשאלו, היכן פתרון הקסם? נכון שאת התרגילים צריך לשנן וללמוד בע"פ ואין דרך אחרת. החידוש הוא שפתירה אינסופית של מקבצי תרגילים- אינה מסייעת בהרבה לזיכרון. הזיכרון שלנו, מסתדר כל פעם עם פרט אחד- מרכזי. **הקדישו תרגיל אחד או שניים ליום.** תרגילי כפל מקודדים במוחנו בערוץ מילולי (ולא בערוץ הכמותי- מתמטי) ומשם נשלפים באופן אוטומטי, לכן אנשים שולפים תשובות כפל בשפת אמם למשל. לכן אפשר לקדד את התרגילים בכל דרך יצירתית:

- לצייר את התרגילים ולתת למספרים משמעויות מצחיקות.
- להמציא סיפור דמיוני תוך שימוש בספרות.
- לחבר לתרגיל שיר עם מנגינה ואולי אפילו להקליט את "הזמר המתמטי הידוע"
- לרוץ או לקפוץ תוך כדי אמירת התרגיל.
- להכין שלטים ולתת לילד לצלם אותם.

הכול תלוי במה שהילד אוהב ונהנה. שינון לוח הכפל כתרגיל יבש כמוהו כשינון שפת קודים חסרת משמעות. הוסיפו קצת חיים וצבע והזיכרון וילדכם יישאו אותו לנצח בשמחה.

הייתה לי תלמידה ששנאה חשבון וכמובן את לוח הכפל. היא ציירה את המספרים כשדונים קטנים, ולכל תרגיל המציאה ציור עם סיפור. כמובן שהשדונים הלכו ונהיו ידידותיים יותר לסביבה וכך גם לוח הכפל עבורה.

במהלך שינון ה"יצירה" לתרגיל- יש כל הזמן **לחזק את הקשר** בין התרגיל לציור או הסיפור. אה, ועוד משהו- לפני שאתם מתחילים בהפקות היצירות- בררו אלו תרגילים הילד באמת מתקשה לזכור, לרוב מדובר בלא יותר מ-10 תרגילים.

היצע?

מספרים

עוקבים!

$$12 = 3 \times 4$$

$$56 = 7 \times 8$$

בקרו באתר עץ החשיבה לטיפים נוספים וסרטונים על לוח הכפל

www.lomdiml.co.il

גלקסיה: קריאה

סיפור לפני השינה - קריאה בפני הילדים

קריאה בפני הילדים היא חשובה. מחקרים הוכיחו שילדים שהוריהם קוראים בפניהם בקביעות יהפכו לקוראים טובים. מומלץ לקרוא לילדים עד כיתה ג'. (במיוחד לילדים מתקשים, כדי שימשיכו ליהנות מחוויות הקריאה).

איך גלגל הפוך את זמן הקריאה למועיל לילד ומהנה ככל האפשר?

1. קראו עם הילד כפעילות קבועה (זמן איכות מופלא המעניק מרץ גם בסוף היום).
2. קראו לילד סיפורים ממקורות מגוונים: סיפורי דמיון, ספרי טבע, ספר שירים, סיפורים מעולם התנ"ך, אגדות ומשלים, חפשו במילון מילים מעניינות, התבוננו באטלס ובקרו בארצות רחוקות, עיינו בעיתוני ילדים וכו'.
3. קראו לילד את שם הספר, הסופר, המאייר, התייחס לציור שבכריכה ובקש מהילד לשער מה יהיה כתוב בסיפור.
4. אפשר גם לבקש מהילד לנחש אילו מילים יופיעו בתוך הסיפור?
5. אפשר להתבונן עם הילד בתמונות ולספר סיפור לתמונות (השערה וניבוי עפ"י תמונות).
6. "בוא ונראה אם מה שסיפרת יהיה כתוב כך נקשר בין התמונה לכתוב.
7. עצור לעיתים על מנת לשאול "מה יקרה עכשיו?" האם אתה חושב ש... ומדוע?
8. כשהסיפור עם חרוזים או מילה שחוזרת לעיתים קרובות, תן לילד להשלים את החרוז או להגיד את המילה בטרם הופיעה.
9. עקוב באצבע אחר הקריאה. בקש מהילד להפוך את הדף כשסיימת לקרוא.
10. עודד את הילד למצוא סוף אחר לסיפור. תוכל גם אתה להמציא סוף משלך.

טיפים אלו יכולים להפוך את ההאזנה לתהליך למידה אקטיבית ולסייע לילד שעדיין אינו קורא להבין את המטרות ותהליכים בקריאה.

אבני יסוד לראשית הקריאה

הורים רבים פונים אלי לפני מעבר לכיתה א' או זמן קצר לאחר תחילת השנה כשמתעוררים אצל ילדם קשיים ראשוניים. הילד מתקשה מאוד ברכישת הקריאה ולא מצליח להפנים את האותיות, הצלילים והניקוד ואתם עדיין רק בשלב אותיות הפתח קמץ...

ללימוד הקריאה נדרשת מיומנות חשובה המהווה תשתית הכרחית שעליה נוצקת הקריאה. מיומנות זו נקראת בשם "מודעות פונולוגית" והיא נרכשת לרוב עד תחילת כיתה א'.

מודעות זו הינה היכולת לחלק מילה לצלילים שלה. להבין שהמילה רכבת מורכבת מהצלילים ר-כ-ב-ת. (לא מהאותיות הכתובות אלא מהצלילים הנשמעים) או המילה סוס מורכבת מ: ס-ו-ס. זוהי מיומנות שמיעתית ביסודה. שאינה קשורה בשלביה הראשוניים לאותיות כתובות או לקריאה.

מיומנות זו מתפתחת בדרך כלל בגן, במשחקי מילים וחריזה בע"פ, זיהוי צליל פותח של מילה או צליל סוגר. לעיתים לא נעשתה הכנה יסודית בנושא, וילדים לא מגיעים בשלים מספיק לבית הספר.

החדשות הנפלאות- מאות מחקרים נעשו בנושא המודעות הפונולוגית ומכולם עולה מסקנה חד משמעית- פעילות של פעמיים- שלוש בשבוע עד ששה שבועות, מעלה את המודעות ופותרת את בעיות הקריאה, גם אצל ילדים מועדים ללקות קריאה. העניין שתהליך זה צריך להיעשות לפני שנצברו פערים גדולים מידי, או כמובן לפני העלייה לכיתה א'.

אז מה עושים בדיוק?

● **שלב ראשון - מתיארים לשרק בע"פ במכונת או גוך כדי אלוהג ערב**

לדוגמא: אלו מילים מתחילות בצליל מ? בצליל ג?

מה הצליל הפותח במילה "גיטרה"? מה הצליל הסוגר במילה זו? (אפשר כמובן לומר: במה מתחילה המילה..ובמה מסתיימת המילה).

אלו מילים הן חרוז למילה שמיים? אווירון? מטאטא?

כמה צלילים במילה עפרון? (לספור בעזרת האצבעות תוך כדי אמירה - ע-פ-רו-ן- = 4 צלילים).

מה יוצא דופן? (מיון לפי צלילי פותח): שעון, מכונת, שבלול, שטיח?

פיל, פיצה, פרה, פינוקיו?

תנו לילד לשאול שאלות ולהמציא חידות.

אפשר לשנות שמות או מילים באופן מצחיק ע"י שינוי הברה אחת.

לדוגמא: לכלב "שלגי" נקרא "גלגי" או "דלגי".

● **שלב השני - גיבור אור צליל**

לדעת מה הצליל של האות ב (איך היא נשמעת), של האות נ וכו' נכתוב אותיות ונהגה אותן. נבקש מהילד לכתוב אותיות לפי צליל שאנו משמיעים לו.

אפשר להתחיל ממילים בעלות אותיות מהשם שלו.

לאותיות שבהן הילד מתקשה במיוחד נצמיד תמונה קבועה מתאימה. נשאל את הילד איזו מילה מתחילה בצליל זה? ואת המילה הראשונה העולה באסוציאציה שלו נצמיד לאות הכתובה.

● **השלב השלישי - צירוף צלילים**

נשאל את הילד איך לפי דעתו נכתוב את המילה בננה? דגל? פרפר?

יעניין אותנו לבדוק אם יש קשר בין הצלילים של המילה למה שהוא כתב, ופחות משמעותי אם תהיה שגיאת כתיב (כמו אי כתיבת הה' השותקת). הכתיבה מתוך השמיעה מסייעת מאוד לזיכרון השמיעתי ולהפנמת תהליך הקריאה.

לאחר מכן נעבור למשחקי קריאה המבוססים על חלוקת המילים וצירופן ליצירת משמעות ולחיזוק הערוץ החזותי.

נעבור לשלב הבא רק שאנו מבחינים שלילד קל וזורם בשלב הלמידה הנוכחי

משחקי קריאה (לכיתה א')

המשחקים הבאים פשוטים וקלים להכנה וחלק ממרכיביהם משמש למספר משחקים. המשחקים משלבים הנאה ביצירתם, הנאה מהמשחק וכמובן תרגול בקריאה.

משחק זיכרון

משחק המתרגל זיהוי וזיכרון חזותי של המילה כתבנית שלמה ושל הצלילים. ניתן לשחק את המשחק בכמה דרכים.

1. משחק זיהוי המילים כמילים שלמות

רַכָּבָה

רַכָּבָה

2. משחק זיהוי צלילים

ל

ל

3. משחק קישור בין ציור לצליל

ת

4. משחק קישור בין המילה לבין הצליל המופיע בה

בָּנָה

ב

מהלך המשחק: כרטיסי הזיכרון יונחו הפוכים וכל משחק בתורו יהפוך 2 קלפים. אם המילים או הצליל זהים זוכה המשחק בכרטיסים, במידה ואינם זהים מחזירים את הכרטיסים למקומם.

סוף

כרטיסי הזיכרון יכולים לשמש גם במשחק לוטו. כלי המשחק- 2 לוחות מחולקים למשבצות בהן ירשמו המילים או הצלילים. מהלך המשחק: כל משחק לוקח כרטיס מ"קופת הכרטיסים" ומתאים אותו למשבצות המילים והצלילים שבלוח המשחק שלו. (כרטיס שאינו מתאים למשחק חוזר לתחתית ערימת הכרטיסים שבקופה). מנצח זה המסיים ראשון לכסות את כל הלוח.

מילה חדשה

מטרת המשחק חיבור מילים חדשות, המורכבות מהצלילים שנלמדו. כלי המשחק: כרטיסיות משחק עליהן רשומים הצלילים + כרטיסיות עם אותיות לא מנוקדות. (סופי מילים).

דוגמא:

ש נ ה

בקרו באתר עץ החשיבה לטיפים נוספים לראשית הקריאה

www.lomdiml.co.il

כלים לחיזוק הקריאה והבנת הנקרא

(כיתות ב' ומעלה)

מהי קריאה תקינה?

4 אסטרטגיות משמשות את הקורא המיומן במהלך קריאה והן:

1. **ניבוי** - העלאת השערות לגבי המשך הטקסט בהתאם לרמזים גלויים ולרמזים סמויים.
2. **סיכום** - זיהוי הרעיון המרכזי בטקסט וסיכומו במילים של הקורא.
3. **שאלה** - שאלה עצמית של שאלות הקשורות לסיפור ברמות חשיבה שונות.
4. **הבהרה** - זיהוי של מושגים לא ברורים והבהרתם.

באסטרטגיות אלו משתמשים קוראים מיומנים. הם יכולים להשתמש בהם בכל שלבי הקריאה. הפעלת האסטרטגיה ממקדת את הקוראים ומפקחת על תהליכי ההבנה. השימוש באסטרטגיות אלה יכול:

- להכין את הקוראים לקראת המידע שאותו יפגשו במהלך הקריאה.
- לכוון אותם לשלב בין המידע המוצג לבין הידע הקודם שלהם.
- להבנות מחדש ידע קודם ולפקח על ההבנה.

סימנים ומאפיינים לקשיים

תלמידים שעסוקים מאוד בפענוח (זיהוי אותיות וניקוד) מתקשים בהבנת הנקרא מה שיוצר קריאה משובשת ואסטרטגיות לקויות. (כמו ניחוש מילים על פי הקשר המשפט ולא על סמך קריאה).

בבואנו לקדם ילד נבדוק באיזה שלב התפתחותי של הקריאה מצוי הילד. האם הוא עדיין עסוק בפענוח? אם כן, הפעילויות בפרקים הקודמים יסייעו לו.

דרכים לקידום קריאה פעילה

פעילויות להבהרת תהליך הקריאה:

לשם מה בעצם צריך לדעת לקרוא???

כשאני שואלת זאת ילדים צעירים הם לא תמיד יודעים ועונים "כי זה חשוב..."
 נשוחח יחד ונבין שאנו קוראים כדי ללמוד, כדי לשחק בהתאם להוראות משחק, לבשל על פי מתכון כתוב, לקרוא תרגום בסרט לועזי, להרגיש גיבורים ספרותיים ולנדוד לעולמות רחוקים. אפשר להציע לילד לראיין אנשים: הורים, סבא וסבתא ואפילו אחים קטנים שאינם יודעים לקרוא עדיין- "מדוע אנו קוראים?"

תרגול של פעמיים שלוש בשבוע על פי קצב הילד- להתחיל עם פעילות אותה הילד יצליח בוודאות, ולהתקדם שלב אחד בלבד מעלבכל פעם- לסיים עם פעילות שהילד הצליח בה. החמיאו, פרגנו ועודדו, העריכו את המאמץ וההתמדה של הילד ושל עצמכם.

פעילויות טרום קריאת סיפור או קטע:

- קראו את כותרת הסיפור.
- התבוננו בתמונות, באיורים או בתרשימים המלווים את הסיפור.
- שוחחו בע"פ : על מה לדעתכם יסופר בקטע זה?
- מה אתה יודע על נושא זה?
- על מה לדעתך יסופר בקטע?

במהלך הקריאה-

כשהילדים טועים בקריאה, אני נוהגת להמתין ולא לתקן מייד. ברוב רובם של המקרים, הילד מתקן בעצמו לאחר שהמשיך לקרוא והבין שמשוה לא מתיישב היטב עם ההבנה של המשפט. תהליך בקרה עצמית זה הוא חשוב, ויש לטפחו.

אם אתם חשים שהילד התקדם בקריאתו לעבר הפסקה הבאה, ללא שהבין את מה שקרא, עצרו ושאלו שאלת תוכן הקשורה לפסקה. (מי אמר למי? מה עשתה הדמות ומדוע?).

הרגילו את הילד לברר איתכם מילים לא מובנות.

בסיום: נשוחח ונסכם מה למדת חדש? מה עניין אותך במה שקראת? מה אפשר ליישם או להפיק לקח מהסיפור בחיי היום יום?

דרכים נוספות לחיזוק קריאה איטית או משובשת

- **משחק הטעויות** - משחק אהוב על ילדים. המבוגר קורא עם הטעויות והילד צריך לגלות את הטעויות ולתקן. הטעויות יכולות להיות: השמטת אות קישור, אמירת מילה אחרת מתוך הקשר: סירה במקום אניה, שיבוש בניקוד של המילה. חלק מהטעויות ישנו את המשמעות וחלק לא.
- **הקריין** - הילד מקליט את עצמו קורא ולאחר מכן מקשיב להקלטה ומזהה לעצמו טעויות.
- **מציאת האיות** - לחיזוק הבנת הנקרא - לצלם סיפור, למחוק בטיפקס חלק מהמילים. (לכל היותר אחת ל-7 מילים). הילד יצטרך להשלים את המילים.
- **קריאה בדיאלוג** - המבוגר והילד "מתחלקים בקריאה" - כל אחד קורא שורה, או פסקה או עמוד. מקל מאוד על ילדים מתקשים, ומעניק להם תחושת שיתוף ואמפתיה.
- **קריאה בהצגה** - מתאים לילדים מתקשים ואיטיים במיוחד - הילד חוזר על השורה שקרא המבוגר. בהדרגה להגדיל את כמות הטקסט שהמבוגר קורא בכל פעם.
- **קריאת פזמון אוזני** - בסיפורים רבים יש משפט או פזמון חוזרים. כדאי לתת לילד לקרוא, ולשים לב לשינויים אם ישנם.
- **קריאת ציור** - ההורה והילד מחלקים ביניהם את דמויות הסיפור וכל אחד קורא את חלקו.
- **משחק כדור** - הילד קורא לתוך רמקול כתבה מעיתון ילדים, או סיפור קצר.
- **קריאת ספרי בדיאלוג** - הקטעים המופיעים בהם הן לרוב קצרים ופחות מאיימים על ילד, ודורשים הבנת קריאה מושכלת. הבנת ההומור מבין השורות, או זכירת פרטי מידע ויצירת הקשר לפתרון החידה.

כיצד לקרוא יחד, כבר אמרתי?

בקרו באתר עץ החשיבה
לטיפוח נוספים

www.lomdiml.co.il

גאק שלישי: כגב

מה משפיע על כך שהכתב שלנו יהיה קריא?

- צפיפות- רווחים קבועים בין מילים, רווחים בין אותיות, רווחים בין שורות.
- מיקום- המקום שנמצאת בו האות ביחס לשורה הכתובה.
- שונות- עיצוב תקין של האותיות המסייע להבחנה ביניהן.
- איכות הקו- מידת הלחץ שהופעל ולמידת רציפותו.

יש שוני באיכות הכתב בכתיבה חופשית לעומת העתקה או הכתבה. בכתיבה חופשית האיכות יורדת שכן יותר משאבים מוקדשים לתוכן. בהערכת איכות כתב מתייחסים למהירות ודיוק, בדרך כלל יש קשר הפוך- ככל שהכתב מהיר הוא פחות מדויק. הכתב קשור לזיכרון קינסנטי- זיכרון של תנועות שמקורן בשרירים, בגידים ובפרקים, משזה הוטבע קשה יותר לשרש את כתב היד.

גורמים אפשריים לקשיים בכתיבה ביד

הרגלים לקויים- יש ילדים המפתחים אחיזה לא נכונה של העיפרון ועיצוב לא תקין של האותיות שבשלב מאחר יותר קשה לתקן.

טונוס שרירי היד- כתב ידו של ילד עם מתח שריר נמוך מתאפיין בחוסר זוויות ובמרווחים לא תקינים בין האותיות, בין האותיות ובין המילים ואחזת העיפרון שלו רפה. ניתן לראות שגופו של הילד שכוב על השולחן והוא מתאמץ "לאסוף" את הגוף.

ילד עם מתח שרירי גבוה מתקשה בהפעלת ההרפיה הדרושה לתהליך הכתיבה ולכן כתיבתו מאומצת. אם נתבונן מאחורי הדף נראה תבליטים של הכתב. תוצרי הכתיבה של ילדים אלו בדרך כלל קריאים אך הם מתעייפים מהר.

קשיים בארגון מרחבי ובתפיסה מרחבית- מתבטאים בקושי לשמור על מרווחים, על כיוונים ועל גבולות שוליים וכן בגודל אותיות לא אחיד.

פער בין מהירות הכתיבה למהירות החשיבה- עשוי להשפיע על הכתב. ילד בעל חשיבה מהירה, שמהירות כתיבתו איטית ממהירות חשיבתו עלול להשמיט אותיות ולהחליפן, כך שהתוצר שיתקבל יהיה ברמת קריאות נמוכה.

נטייה לדיוקנות- הכותב שואף שכתב ידו יראה בדיוק כמו הדפוס בספר. כתיבתו תהיה איטית עקב מחיקות רבות ועיצוב מדויק של האותיות.

מוטיבציה- למוטיבציה ככוח המניע של פעולות שונות יש חלק נכבד בפעולת הכתיבה. תהליך השליטה בכתב אוטומטי מצריך מוטיבציה רבה כדי להתמיד באימון למרות הקשיים ותחושת התסכול.

חרדה- כותבים רבים שהתנסו בחוויה שלילית הקשורה לתוצריהם הכתובים, למשל אי הצלחה של אחר לפענח את הכתב או הערות, גערות, מחיקות ועונשים, עלולים לפתח חרדה ולנסות להתחמק מהתמודדות עם המטלה.

גורמים סביבתיים: גודל והתאמה של שולחן הכתיבה, הכיסא, החזקת העיפרון ודף הכתיבה משפיעים על איכות הכתב.

כיצד ניתן לשפר את כתב היד?

שוחחו עם הילד שיחה מקדימה שמטרתה לעלות את המודעות לנושא הכתב והעלו רעיונות משותפים לתרגול.

- האם אתה קורא בקלות את מה שכתבת? האם אחרים מצליחים לקרוא את מה שאתה כותב?
- האם אתה מתעייף בעת הכתיבה? מתי מדוע?
- האם כתב ידך נראה תמיד אותו דבר?
- האם כל משימה דורשת כתב / יפה/ תקני באותה מידה?
- באילו מקרים כדאי להקפיד במיוחד על כתב קריא?
- אלו שינויים בסביבה עשויים להשפיע לדעתך לטובה על כתב היד?
- אילו תרגילים לדעתך אפשר לעשות לפני הכתיבה ובעת הכתיבה כדי לשפר את כתב ?

על תרגול לשיפור הכתב להיות ידידותי, הדרגתי במשך הזמן וברמת התרגול. יש להתחיל בתרגול כתיבת אותיות, לא יותר מ 3 שורות. לאחר מכן תרגול מילים, בהמשך תרגול משפטים ובשלב האחרון כתיבת קטעים וסיפורים.

- על התרגול להיות לא יותר מ 10 דקות ליום. ובשלב מתקדמים כ 15-20 דקות.
- מומלץ להתחיל בתרגולי שמיניות וספיראלות. (להסבר בנושא לחץ כאן)
- אספו יחד עם הילד את התוצרים הכתובים- הן של טיוטות והן של תוצרים מוגמרים וערכו בתיקיה. איסוף זה מאפשר לילד ולכם לראות כיצד התפתח כתב ידו.
- לבחור מחברת מתאימה לילד- בדרך כלל מקובל עד כיתה ג' לכתוב ב 14 שורות, זה מסייע בהתארגנות על הדף.
- לכוון את הילד להתייחסות לשוליים שלא תמיד בולטים בכל המחברות.

בשלב ראשון יש לפתח כתב אותיות תקין מבחינת הגודל, הצורה והכיוון.

מיקוד מקור הקושי- יש לבדוק עם הילד אילו אותיות בכתב ידו אינן ניתנות לפענוח ולמקד את הטיפול באותיות אלה. כמו כן יש לעזור לילד לזהות את האותיות שגורמות לבלבול, אם הן אינן נכתבות בצורה תקינה- באותיות דפוס לדוגמה: ח-ה, ח-ר-נ-, ס-ם, י-ו-ן, ובאותיות כתב לדוגמה: פ-ש-א, ג-ז, ת-ר-נ, ק-ץ. ולתרגל אותן במקביל. לא יותר מ-3 שורות.

בשלב שני כתיבת מילים- מחדד גם את משמעות התקשורת שיש לכתב:

בשלב המילים אפשר ליצור רשימות מילים:

- רשימת קניות, רשימת מוזמנים לימי הולדת, רשימת ציוד, רשימת חברים ויצירת דף קשר, רשימת מצרכים למתכון.

- חידות מילים: רשום מילים המתחילות בצליל מסוים/ מילים בנות 4 אותיות/ מילים המתחילות ומסתיימות באותה אות/ מילים נרדפות/ הפכים/ מילים מצחיקות/ מילים הקשורות למסיבה/ לים/ לקיץ/ לחג מסוים/ שמות של כוכבי טלוויזיה או כדורגל. שמות מדינות (אפשר לחפש באטלס).

- לגזור תמונה של דמות ילד ולכתוב כמה שיותר איברי גוף סביב התמונה.
יצירת מילון תמונות אישי- שילוב של תמונות או מדבקות עם שמות מצחיקים.

משחקי מילים לשני משתתפים או יותר:

חי צומח, דומם.

אנציקלופדיה- כמה מילים אפשר ליצור מתוך רצף של 7 אותיות אקראיות או מתוך מילה ארוכה. לשחק את המשחקים ללא הגבלת זמן, אך עם דגש על איכות הכתיבה.
תירס חם- ניתן להשיג בכל חנות צעצועים, משחק המבוסס על שליפת מילים וכתיבתן על פי נושא.

שלב שלישי: כתיבת משפטים

הסתמכות על מצבים אותנטיים- כתיבת פתקים- "בבקשה להעיר אותי מחר בשעה...", "אמא, נגמרה לי מחברת חשבון, צריך לקנות חדשה, תודה, אודי."

- כתיבת שטוזים- שטויות בחרוזים- משפטים מצחיקים ברוח ספרה של דתייה בן דור- "פעם איש סרג כביש", "פעם פרה הלכה למספרה".
- כתיבת משפטים על מדבקות לאלבום המשפחתי המתייחסים לאירוע חוויתי או לקרובים בתמונה.
- כתיבת סדר יום ותלייתו על הדלת.
- הכנת שלטים לבית ולגינה.
- הכנת כרטיסי ברכה לסבא וסבתא או לכבוד חג קרוב.
- כתיבה ועיטור של פתגמים.
- אפשר להעתיק כותרות מעניינות מהעיתון או להמציא כותרות משלנו על אירועים משפחתיים.
- מתן שמות לאלבום המדבקות- "הברבי הורודה" "הבובה המזמרת", או סופרמן בפעולה, ובאטמן הגיבור.

משחקים לשני משתתפים או יותר

- **כתיבת סיפור בהמשכים** - על דף אחד - כל אחד כותב משפט מדמיונו המתקשר אל המשפט הקודם שכתב השני וכך הלאה עד ליצירת סיפור משותף דמיוני ומשעשע.
- **משחק זהה או השלש המבוקש** - גוזרים ומדביקים בין 5-10 דמויות מהעיתון. הילד בוחר דמות שהיא החשוד המבוקש ובכל פעם כותב משפט מרומז אחר: לחשוד יש משקפיים, החשוד לובש בגד בצבע אדום, החשוד מחייך, השחקן השני אמור למצוא את המבוקש בעזרת הרמזים.
- **יציאת משחק מהפסיק או המטמון** - כותבים משפטים ובהם חידות והוראות המרמזים על מקום המצאו של הפתק הבא, עד מציאת המחבוא האחרון בו יש מטמון סודי!

שלב רביעי: כתיבת קטעים וסיפורים

הילד ודאי כבר התקדם דיו. פרגנו לו על כך והמשיכו לעודדו,

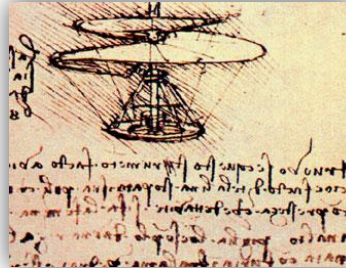
כדאי מאוד לתלות סיפורים ועבודות כתיבה על המקרר או ובחדרו ולהתגאות בהן.

רעיונות לכתיבת סיפורים וקטעים קצרים:

- כתבו מילות שיר אהוב.
 - כתבו הוראות למשחק ילדים.
 - מתכון לעוגה או מאכל אהוב.
 - הכינו תעודת זהות עם פרטיכם האישיים: שם, גיל, צבע אהוב, חיה אהובה, החבר/ה הקרובים אליכם.
 - אפשר גם להכין תעודות זהות לחיות, מפלצות או דמויות דמיוניות.
 - כתבו בדיחה.
 - המציאו חידה קשה במיוחד!
- מומלץ לחשוף את הילדים לתהליך כתיבה ראשונית בטיטה, ולאחר הגהות ותיקונים - כתיבה נוספת ערוכה וכתובה באופן מסודר וקריא.
- תרגולי שמיניות גרפו מוטוריים ייחודיים: לצורך ויסות לחץ הכתיבה, שיפור שטף הכתיבה, כלים לארגון מרחבי בדף (רווח בין אותיות, בין מילים).

לרכישת החוברת "שמיניות ואותיות" בלעדית - לשיפור הכתב לחץ כאן

הילד כותב בכתב ראי כמו לאונרדו דה וינצ'י?

מחברותיו של לאונרדו דה וינצ'י נמצאו כתובות בכתב ראי. עוד לא ברור אם זה בגלל קשיים גרפיים מוטוריים (הקשורים לגאוניותו?) או בגלל שכך הצפין את תוכניותיו כדי שהמתחרים לא יעתיקו. (בגלל גאוניותו).

בכל מקרה, בקרב ילדי גן, זו תופעה נפוצה שמקורה בקשרי מוח-עין שטרם הבשילו דיים, מה שמסתדר לרוב במהלך כיתה א'. ניתן לסייע בכך שמסמנים או מצביעים לילד מהיכן להתחיל לכתוב ומשם כבר בדרך כלל הכתיבה נכונה.

אצל חלק מהילדים ההבשלה איטית יותר. בעיקר אצל ילדים שמאליים, עקב כיוון הכתיבה שלהם היד נוטה להסתיר את הכתב מה שמפריע ללמידה תקינה של צורת אותיות, לתכנון הכתיבה על הדף, רווח בין אותיות, מילים וכו'.

פתרון אפשרי הוא לאפשר לילד לכתוב גם במרחב גדול- על לוח רחב, חול או תוכנת הצייר במחשב. מה שמאפשר ליד לנוע בחופשיות ולקשר עין- מוח ולמערכת הבקרה לתפקד בקלות רבה יותר ולהתפתח נכון.

הראי כתיבה מוחלטת אשליים

- על הדף להיות מונח משמאל לקו האמצע של הגוף בזוית כלפי מרכז הגוף (ולא דף ישר מול הילד).
- פרק כף היד בזוית ישרה אל הדף.
- שורש כף היד ישר- יש נטייה לאחיזת וו מלמעלה, כדי להרחיב את שדה הראייה, אך תנועה זו גורמת למתיחות, לעייפות ולחוסר ויסות נכון של העיפרון.

הרגל כתיבה קשה לשרש כמו כל הרגל, ולכן יש להצטייד בהרבה סבלות ועקביות.

משק משמש אשליה מוצאת אכתב ראי או סגס אכיל...

כתיבת אותיות מילים וציורים על הגב אחד לשני.
מי מצליח לפענח מה כתבנו?

בקרו באתר עץ החשיבה לטיפים
נוספים

קשיי ארגון והתארגנות

התארגנות מוגדרת כיכולת של אדם לארגן את מחשבותיו בסדר שיאפשר לו לבצע פעולות ברצף נכון של שלבי העבודה ובתזמון מתואם. נשמע פשוט?

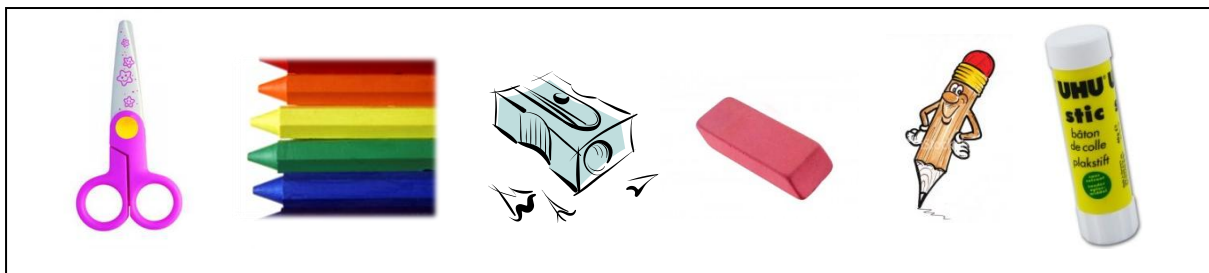
כל הילדים בשנים הראשונות של בית הספר זקוקים להדרכה ותרגול בתחום ההתארגנות.

על אחת כמה וכמה ילדים עם קשיים בתחום.

הגורמים לקשיים בהתארגנות יכולים להיות: נטייה לאימפולסיביות או לחילופין ילדים חולמניים, סובלים מהפרעות קשב וריכוז והיפראקטיביות, קשיים במוטוריקה הגורמים לסרבול, קשיים בזיכרון, קשיים בתפיסה מרחבית או חוסר בהרגלים קבועים.

הצטרף לשיפור יכולת הארגון בבית הספר:

- רשמו שם על כל אחד מפריטי ציוד של הילד.
- השתמשו בילקוטים וקלמרים שיש בהם חלוקה לתאים. עזרו לילד להגדיר את ייעודו של כל תא.
- בדיקת הקלמר והילקוט, ארגוןם והשלמת ציוד חסר- אחת לשבועיים.
- כל ספר ומחברת של מקצוע מסוים יסומנו בצבע זהה על מנת להקל על זיהויים במהירות.
- הדבקת סרגל תמונות המודבק על הקלמר עם תמונות החפצים שצריכים להימצא בקלמר:

- ללמד את הילדים לארגן את הדפים (הדבקה במחברת, הידוק למחברת קשר, חירור והשחלה לתיקה, הכנסה לניילונים וכדומה). כדאי לצייד את הילדים בציוד לארגון בהתאם.
- להכין מערכת שעות שבה מצוי מתחת לכל מקצוע את הציוד הדרוש לאותו מקצוע.

האירגון בזמן

- לימוד קריאת שעון אנלוגי . (בתחילה שעות עגולות, לאחר מכן חצאי שעות, רבעי שעות, ולאחר שאלו הופנמו את שאר החלקים).
- תליית שעון אנלוגי ברחבי הבית.
- פיתוח התייחסות לזמן- (הצביעו על השעון והדגימו כמה זמן נשאר עד לארוחה, כיבוי אורות וכו').

האירגון בשיעורי ביו

- הכנת התלמידים מראש לקראת כל שינוי או מעבר.
- עזרה בהתארגנות בשיעורי בית: קביעת זמן קבוע להכנת שיעורי הבית במהלך שעות הפנאי. (לדוגמא: מידי אחרי ארוחת צהריים, או בשעה מסוימת ביום וכו').
- עזרה בקביעת סדר עדיפות בקביעת מטלות ומשימות.
- התייחסות לתאריכי הגשה ונתינת תזכורות תכופות. (עבודות, מבחנים וכו').
- הקניית הרגל לשימוש ביומן באופן קבוע.
- הכנת "מצפנים"- כרטיסים בהם נכתוב את סדר הפעולות הקבוע לפעילות מסוימת.
- לדוגמא: סדר הפעולות הדרושות להתארגנות בוקר. (לילדים צעירים- מומלץ להוסיף תמונות) דוגמא בעמוד הבא.

בקרו באתר עץ החשיבה לטיפוח יכולות למידה וזיכרון
עם שיעורי הבית

דוגמא למצפן בוקר

לצחצח שיניים

לשטוף פנים

להתעורר בזמן

לאכול ארוחת הבוקר

לנעול נעליים

להתלבש

יום נפלא!

בקר באתר עץ החשיבה לטיפים נוספים לסדר ונהתארגנות

www.lomdiml.co.il

אז זהו, הגענו לסיומו של מדריך זה...

אני מקווה שקיבלתם מידע וכלים, אמנם על קצה המזלג, אך אני מניחה שכבר תוכלו להשתמש וליישם אצלכם בבית חלק מהדברים שקראתם ומתאימים לכם.

אני מאמינה שהורות צריכה להיות מטפחת:

הורות מטפחת היא כזו שמצד אחד, אתה ההורה מצטרף אל ילדך למקום בו הוא נמצא, כשאתה מביט, קשוב, שואל ומתעניין. כך תוכל יותר בקלות לזהות את הצרכים והקשיים ונקודת המוצא נכון לרגע זה אצל ילדך.

לאחר מכן, היה הורה מוביל. כזה המקדם בהתמדה, ברגישות וביצירתיות לעבר שינוי, שיפור ותוצאות חיוביות המעניקות סיפוק ושמחה לכל אחד מבני הבית.

זכרו- השקעה בשורשים מבעוד מועד, תניב לאחר מכן עץ פורח ומניב, ילדכם.

ואשמח לסיים בציטוט מופלא של יאנוש קורצ'אק...

".....גדרש כבוד לבערתי של הילד, כבוד לעמל למען הדעת, כבוד לכישלונות ולדמעות..., כבוד לתעלומות ולהיסוסים, כבוד לשעה החולפת, אין כל היררכיה של גיל, אין כל דרגות גבוהות וגמוכות בכאב, שמחה, אכזבות ותקווה."

**בהצלחה לכם,
לומדים וצומחים**

עץ החשיבה,
שלומית לויט

ליצירת קשר:

052-8985190

אימייל: shlomitlevit@gmail.com

אם מצאתם עניין במדריך זה אתם מוזמנים להעביר לחבריכם!